

Onkruid vraagt aandacht

Juiste strategie kan arbeidsbehoefte aanzienlijk verminderen

Onkruidbestrijding blijft een belangrijk aandachtspunt voor biologische bedrijven. Om tot een goed onkruidbeheer te komen is, naast een goed set machines en een perfecte arbeidsvoorziening en -organisatie, ook een heldere en strategische kijk op het probleem nodig.



BvB/Hans Dijkstra

De onkruidbestrijding begint bij het onderkennen van aard en omvang van het probleem. Het is voor de ondernemer van belang te weten welk onkruid waar voorkomt, welke problemen te verwachten zijn in de verschillende teelten en wat de gevolgen zijn van rest-veronkruiding in de volgende gewassen. De strategische elementen van onkruidbestrijding bestaan uit de vruchtwisselingskeuze, het perceelsbeheer ook buiten de gewasfase om en de keuze van bestrijdingsmomenten en methoden. Dit niet alleen om op termijn het onkruid beheersbaar te houden, maar ook om het probleem te verkleinen. Onkruidbeheersing op een biologisch bedrijf stelt eisen aan alle niveaus van het ondernemerschap: vakmanschap, organisatiekunst, visie op het probleem en toekomststrategie. Problemen met onkruid ontstaan bij het te kortschieten op een van deze punten.

Zo ervaren telers en begeleiders dit bijvoorbeeld ook in BIOM, het innovatie-praktijkproject van de afgelopen jaren.

Teveel handwerk

In het BIOM-project werken sinds 1998 ondernemers, adviseurs en onderzoekers samen aan de verbreding en versterking van de biologische landbouw in de praktijk. De eerste fase werd in 2001 afgesloten. Recent is de tweede fase ingezet met 40 ondernemers. Op de deelnemende bedrijven blijkt behoorlijk wat handwerk nodig te zijn om het onkruid in gewassen de baas te blijven. De hoeveelheid arbeid die gemiddeld per hectare nodig is loopt op de 25 BIOM-innovatiebedrijven uiteen van vrijwel nul tot 150 uur (Figuur 1). De totale arbeidsbehoefte voor het wieden kan oplopen tot meer dan 2000 uur per bedrijf (Figuur 2). De omvang van de benodigde organisatie laat zich raden.

Het aantal handwieduren op praktijkbedrijven is vaak hoger dan het gemiddelde dat bij optimale technische uitvoering van de onkruidbestrijding op proefbedrijven haalbaar blijkt (Bedrijfssystemen onderzoek PPO). Het hoge aantal handwieduren wordt mede veroorzaakt doordat de mechanisatie op veel bedrijven niet optimaal is en ook niet optimaal ingezet wordt. De laatste jaren is er op de bedrijven evenwel een inhaalslag gaande om de mechanisatie te moderniseren en optimaliseren. Dit wordt gestimuleerd door de innovatiegolf die sinds 1998 bij machinefabrikanten op gang gekomen is.

Ook de timing en de slagvaardigheid van de onkruidbestrijding kunnen beter. Op biologische bedrijven worden veel gewassen geteeld op vele percelen. Echter, iedere perceel- en gewascombinatie moet op het juiste moment met goed afgestelde machines behandeld worden. Dat valt, qua planning

en uitvoering, niet altijd mee. In veel gevallen zijn voorbereiding en start van de teelt al niet voldoende om als basis te dienen voor een geslaagde onkruidbestrijding: onvoldoende vlaklegging, bodemverdichting, slechte aansluiting van rijen, niet-optimale rassenkeuze. Daarna blijft het behelven of wordt het nog erger als de bestrijdingen niet op tijd worden uitgevoerd.

En nog meer onkruid

Betekent het vele handwerk op de bedrijven dan ook dat de percelen schoon worden? Dit is binnen het BIOM-project niet kwantitatief onderzocht. Wel zijn er kwalitatieve waarnemingen gedaan en is naar de mening van de ondernemers gevraagd. In circa 30% van de gevallen kon, ondanks de hoge inzet van arbeid en het grote aantal bestede uren,

niet voorkomen worden dat er onkruid bleef staan dat nog tot zaadzetting kwam. Restveronkruiding kan overal optreden, maar is vooral te vinden in granen, in opvallende plekken in het gewas en in laat sluitende gewassen.

In granen is veronkruiding vooral een gevolg van beperkte mechanische inspanning en het niet toepassen van ruimere rijafstanden die schoffelen mogelijk zouden maken. In laat sluitende gewassen vormt vooral de tweede helft van het groeiseizoen, als de bestrijdingscampagne voorbij is, een moeilijke periode. Gewassen met een lange afrijpingsperiode vallen weer open voordat geoogst wordt en zijn eveneens bronnen voor veronkruiding.

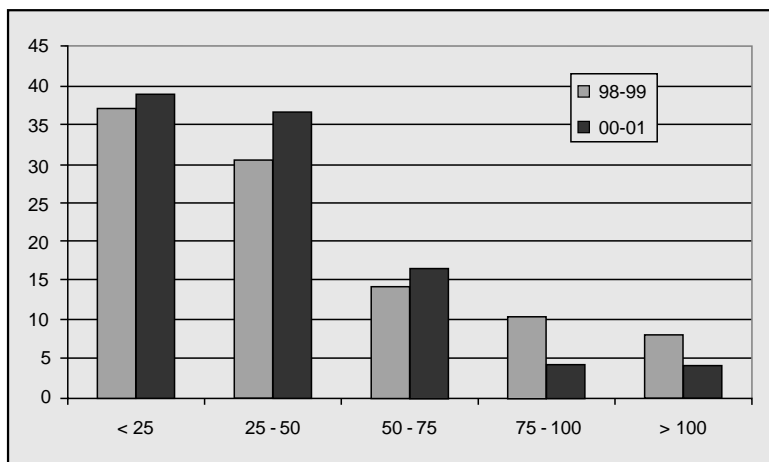
Dit bevestigt nog eens eerder in Flevoland opgedane ervaringen (Innovatieproject). Het voorkomen van restver-

onkruiding is evenwel noodzakelijk, omdat daarmee ook nieuwe zaadproductie voorkomen wordt. Pas als dat lukt ontstaat er perspectief op het op termijn verminderen van de benodigde inspanning.

Organisatie en ondernemerschap

De arbeidsorganisatie op biologische bedrijven is complex, zeker naarmate er meer gewassen zijn die handwerk vergen voor planten, oogsten of onkruidbestrijding. Deze interne competitie om arbeid is vaak de bron van problemen bij de onkruidbestrijding, vooral op kleinere bedrijven. Bij deze bedrijven is bovendien de mechanisatie vaak ontoereikend. Zowel de mechanische ingrepen als de wiedebeurten moeten optimaal getimed zijn. Vaak wordt nog te makkelijk omgegaan met het wieden en wordt het belang van een slagvaardig optreden onderschat. Wanneer echter het onkruid niet snel genoeg en op het juiste moment is opgeruimd wordt de benodigde inspanning groter en is de kans groot dat het goede moment in het volgende gewas gemist wordt. Bovendien wordt zo ook het optimaal gebruik van mechanisatie belemmerd. Daardoor kan, ook na een goed begin, het onkruidprobleem in de loop van het seizoen toenemen en eindigen in aardig wat restveronkruiding. De gewassen hebben daaronder te lijden, hetzij door de stikstof die het onkruid wegneemt, hetzij door oogstproblemen. De in te zetten wiedebeurten moeten voldoende capaciteit hebben en capabel zijn voor de specifieke situatie op het bedrijf. Het organiseren en juist inzetten van arbeid blijkt in de praktijk vaak nog een moeilijke klus en onkruidbestrijding stelt hoge eisen aan het ondernemerschap. Zoals uit bovenstaande mag blijken liggen er in de praktijk nog veel aanknopingspunten om tot verbetering te komen in mechanisatie en in bedrijfsorganisatie. Door de complexiteit is het nog niet duidelijk hoe ver in de praktijk uiteindelijk de benodigde arbeid is terug te dringen. Dat er nog veel moet gebeuren is duidelijk. Onkruid hoeft echter geen probleem te zijn of te worden als de uitdaging goed opgepakt wordt. ■

Figuur 1. Gemiddeld aantal uren handwerk/ha/bedrijf voor onkruidbestrijding op BIOM-innovatiebedrijven als percentage van de bedrijven per uurklasse.



Figuur 2. Gemiddeld aantal handwerkuren voor onkruidbestrijding per bedrijf op BIOM-innovatiebedrijven in 2001 als percentage van de bedrijven per uurklasse.

